

ส่วนที่ 2.6 การดำเนินการด้านการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

1.การดำเนินการด้านการจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านเป็ดไทร

ทางคณะผู้วิจัย ร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและนักวิจัยชุมชน ได้ร่วมกันประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับโครงสร้างศูนย์เรียนรู้ และการจัดการศูนย์เรียนรู้ 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ในวันที่ 24-25 สิงหาคม พ.ศ. 2555

ครั้งที่ 2 ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555

ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นดังนี้

1.1 หลักการของการตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านเป็ดไทร

ปัจจุบัน ชุมชนบ้านเป็ดไทร มีกิจกรรมด้านการเรียนรู้ที่ดำเนินอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน หรือกิจกรรมการต้อนรับคณะที่เข้ามาศึกษาดูงาน โดยคณะกรรมการชุมชน กลุ่มแม่บ้าน และโฮมสเตย์ เป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 ยังมีโครงการจากหน่วยงานภายนอก คือ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (RECOFTC) เข้าไปร่วมส่งเสริมทำกิจกรรมกระบวนการการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกับชุมชนอีกด้วย อาทิเช่น การทำวิจัยร่วมกับนักวิจัยชุมชน การจัดค่ายเยาวชน การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เชิงโครงการร่วมกับทางโรงเรียน การจัดการภูมิปัญญาชุมชน การผลิตสื่อ การอบรมทักษะด้านต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่สนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอกเหล่านี้อาจยุติลงในอนาคตเมื่องบประมาณจากโครงการสิ้นสุดลง ดังนั้น หากชุมชนยังเห็นความสำคัญของตัวกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ชุมชนจะต้องคำนึงถึงโครงสร้าง และ งบประมาณในการดำเนินงาน ที่จะมารองรับกิจกรรมเหล่านี้ให้ดำเนินต่อไปได้

- **ทำไมจึงต้องมีศูนย์เรียนรู้ชุมชน**

ประการแรก ชุมชนบ้านเป็ดไทร มีภูมิปัญญาและความรู้ดั้งเดิมอยู่มากมาย อาทิเช่น องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าชายเลน สมุนไพร และ ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งภูมิปัญญาชุมชนเหล่านี้ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกเข้ามาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามองค์ความรู้เหล่านี้กำลังจะสูญหายไปเนื่องจากขาดการต่อยอดองค์ความรู้ ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ และ ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

ประการที่สอง ชุมชนบ้านเป็ดไทร ได้รับการอบรม และทำงานร่วมกับนักวิชาการโครงการ ทำให้ชุมชนมีทักษะในการทำวิจัยตามหลักวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และ ยังสามารถในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาชุมชน อาทิ งานวิจัยด้านพลังงานชุมชน การจัดการป่าชายเลน และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในอนาคตนักวิจัยชุมชนสามารถพัฒนาโครงการวิจัยได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้กับนักวิจัยชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ผ่านศูนย์เรียนรู้ฯ ได้อีกด้วย

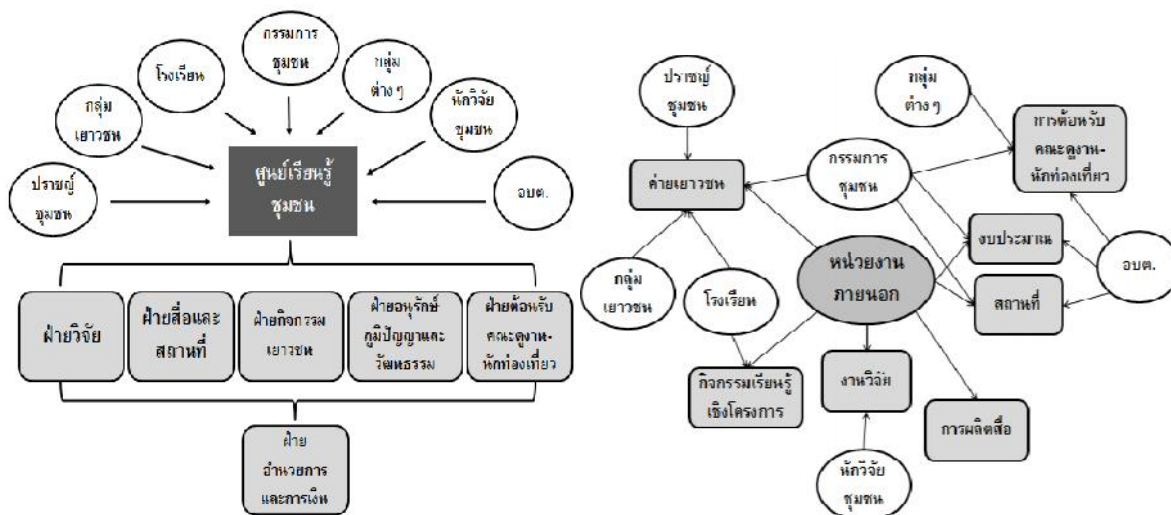
ดังนั้นเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ จึงมีอยู่ 3 เป้าหมายด้วยกัน ได้แก่

- ถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ไปสู่คนรุ่นต่อไป
- วิจัยพัฒนาความรู้ใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน
- เป็นต้นแบบให้ชุมชนภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้

ทั้งนี้ศูนย์เรียนรู้ฯ ควรมีตัวแทนหลักที่สำคัญ คือ กรรมการชุมชน ปราชญ์ชุมชน นักวิจัยชุมชน โรงเรียน กลุ่มเยาวชน ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และ ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล (เพื่อรับทราบปัญหาและสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณ) และในขณะเดียวกัน ศูนย์ฯ ต้องมีการกำหนดโครงสร้างการทำงานที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดการทำงานและองค์ความรู้อย่างมั่นคงและยั่งยืน มิได้เลือนหายไปกับ “ตัวบุคคล” ที่เกษียณหรือหมดกำลังทำงาน ผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีการประชุมหารือกับชุมชน เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อศูนย์ฯ โครงสร้างองค์กรของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีประเด็นการหารือดังต่อไปนี้

- เมื่อสิ้นสุดโครงการ ชุมชนต้องการให้กิจกรรมเหล่านี้คงอยู่ต่อไปหรือไม่? หรือต้องการให้มีกิจกรรมใดเพิ่มเติมหรือไม่?
- ใครจะเป็นคนทำกิจกรรมต่างๆ และ จะบริหารจัดการอย่างไร?
- งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ฯ มาจากแหล่งใด?
- โครงสร้างศูนย์การเรียนรู้ฯ จะประกอบด้วยฝ่ายงานใดบ้าง แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร

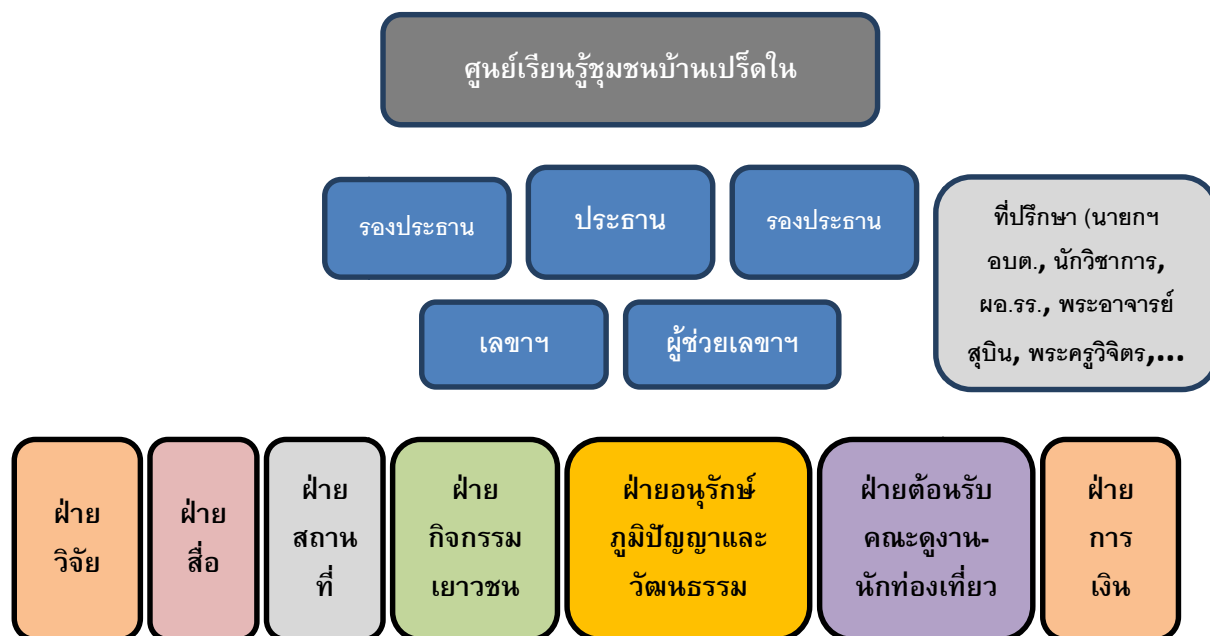
ผลของการหารือได้ข้อสรุปว่า ในปัจจุบันชุมชนมีฝ่ายรับผิดชอบงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ในส่วนต่างๆ อยู่แล้วเพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่างๆ นั้นยังไม่เป็นระบบ ดังแสดงในภาพที่ 1 (ด้านขวา) ที่ประชุมจึงได้ระดมความคิดในการจัดระบบโครงสร้างองค์กรภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เป็นระบบที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน ซึ่งโครงสร้างจะประกอบด้วย ฝ่ายอำนวยการ และ การเงิน ฝ่ายวิจัย ฝ่ายสื่อและสถานที่ ฝ่ายกิจกรรมเยาวชน ฝ่ายอนุรักษ์ป่าชายเลนและภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ฝ่ายต้อนรับ คณะดูงานนักท่องเที่ยว ดังแสดงในภาพที่ 1 (ด้านซ้าย) ทั้งนี้ ตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ อาทิเช่น ปราชญ์ชุมชน นักวิจัยชุมชน เยาวชน และองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีส่วนร่วมในการทำงานดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยพึงพิงองค์กรภายนอกให้น้อยที่สุด

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบความเชื่อมโยงของกิจกรรมและกลุ่มต่างๆเมื่อมีโครงการจากหน่วยงานภายนอก และเมื่อมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.2 โครงสร้างของศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านเป็ดใน

จากการประชุมระดมสมอง ที่ประชุมได้สรุปโครงสร้างของศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 7 ฝ่าย ดังแสดงในภาพที่ 2 ซึ่งแต่ละฝ่ายได้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและภาระหน้าที่ (ตารางที่ 1)

ภาพที่ 2 โครงสร้างศูนย์เรียนรู้

ตารางที่ 1 คณะกรรมการกลาง ผู้ดูแลฝ่ายต่างๆ และหน้าที่ของแต่ละท่าน

ตำแหน่ง	ผู้รับผิดชอบ	ภาระหน้าที่
ประธาน	ผู้ใหญ่บ้านมาโนช ผึ้งรัง	วางแผน กำหนดทิศทาง
		ดูแลการเงิน ประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ประสานงานภายนอก
รองประธานคนที่ 1	นางสาวนพรัตน์ ศีลาลอย	ดูแลงานด้านต้อนรับ ประสานงานกับกลุ่มต่างๆ
รองประธานคนที่ 2	นายเกียรติสกุล ห่วงน้ำ	ดูแลสถานที่ของศูนย์และสถานที่อื่นๆ
เลขานุการ	นายบุญยิ่ง สิงห์พันธ์	เตรียมวาระการประชุม เรียกประชุม ตามงาน
ผู้ช่วยเลขานุการ	นางสุรีย์ พูลสวัสดิ์	บันทึกรายงานการประชุม ถ่ายภาพ กิจกรรมของศูนย์
ฝ่ายการเงิน	นางสำเนา เป็ดแก้ว นายสายใจ กลั่นกล้า	ดูแลรายรับ (หักเป็นเปอร์เซ็นต์จากรายรับในส่วนต่างๆ เพื่อเป็นรายรับของศูนย์ ค่าเข้าชมศูนย์เป็นรายหัว) ดูแลรายจ่าย (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าวิทยากร ค่าเรือ) ทำบัญชี เปิดเผยข้อมูลให้ชุมชนทราบ
ฝ่ายวิจัย		เก็บรวบรวมข้อมูล เขียนรายงานเพื่อเผยแพร่
	บุญยิ่ง, วัชรพล, ผอ.ชวภณ	ประสานงานฝ่ายพลังงาน
	บุญรอด, มานิต, บุญพิน	ประสานงานฝ่ายกวดเคาะชายฝั่ง
	เกียรติสกุล, ประสิทธิ์, อำนาจ, ศุภกิจ	ประสานงานฝ่ายป่าชายเลน
ฝ่ายอนุรักษ์ภูมิปัญญา และ วัฒนธรรม	ลุงเสรี อำนาจ นายกษอำพร	ปลูกและทำยาสมุนไพร จักสาน ขนมห่าน กลองยาว เป็นต้น
ฝ่ายสื่อ	วัชรพล (เว็บไซต์) + นิรัฐ ผอ.ชวภณ (จดหมายข่าว) บุญยิ่ง, บุญพิน (หอกระจาย ข่าว)	เว็บไซต์ จดหมายข่าว เสียงตามสาย (ค่าใช้จ่าย?)
ฝ่ายสถานที่	วิริญ ณีรัฐภูมิ อำนาจ ฉงน	ดูแลสถานที่ศูนย์ เก้าอี้ ห้องน้ำ และสถานที่อื่นๆที่ดูงาน
ฝ่ายกิจกรรมเยาวชน	ผอ.ชวภณ	ค่ายเยาวชนถ่ายทอดความรู้ สอดแทรกการเรียนการสอน ความรู้ชุมชนในโรงเรียน สร้างมีคฤเทศก์น้อย จัดกิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนระหว่างรุ่น
ฝ่ายต้อนรับคณะดูงาน และ นักท่องเที่ยว	ผู้ประสานงานหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่มาโนช นายกษอำพร อำนาจ ศุภกิจ บุญพิน ผู้ช่วย ได้แก่ ลำไย (จิตติว) วิไลวรรณ นงเยาว์ มณฑล	รับประสานงานกับคณะดูงาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายด้าน ต่างๆ ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ เพื่อติดต่อวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญตามความต้องการของคณะดูงาน (จะต้องมีการ กำหนดหัวข้อการดูงานให้ชัดเจน เพื่อกำหนดวิทยากรได้ ถูกต้อง และ จะต้องมีการวิทยากรที่มีความรู้ทุกด้านด้วย) ติดต่อ คนขับเรือพาดูงาน จัดเตรียมอาหาร ที่พัก (ขายของที่ระลึก ของฝาก) (เน้นเรื่องการจัดสรรให้เป็นธรรม)
ฝ่ายประชาสัมพันธ์	บุญพิน, ศุภกิจ, บุญยิ่ง	กล่าวต้อนรับคณะดูงาน
ที่ปรึกษา	นายกษ อบต. นักวิชาการ สถาบันธรรมรัฐ ริคอฟ ผอ.ชวภณ พระอาจารย์สุบิน พระครูวิจิตร,...ฯลฯ	

1.3 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเริ่มทดลองดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2555 โดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานของศูนย์ และ กิจกรรมต่างๆ มีดังนี้

1.3.1 วาระของคณะกรรมการ: 3 ปี

1.3.2 กำหนดวาระการประชุม: อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง (มีประชุมเพิ่มเติมหากมีประเด็นเร่งด่วน)

โดยมีวาระหลักได้แก่

Ñ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

Ñ ปัญหาข้อขัดข้องของการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ

Ñ มีการสรุปการทำงานทุกครั้ง รายงานในที่ประชุมหมู่บ้าน

1.3.3 แผนกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้:

1) กิจกรรมประจำ: รับผู้ศึกษาดูงาน

2) กิจกรรมเพิ่มเติม

- ค่ายเยาวชน (ปีละหนึ่งครั้ง)

- กิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาสมุนไพร (การปลูก/การใช้ประโยชน์/การแปรรูป)

- จัดอบรม (รุ่นกลาง+รุ่นเยาวชน) โดยปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพร และกลุ่มแม่บ้าน ปีละ 2 ครั้ง

- ศึกษาดูงาน

- สื่อ (ทำจดหมายข่าว)

1.3.4 วัสดุ/อุปกรณ์ ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ภายในศูนย์

- โทรทัศน์ (เปิดให้คนดูงาน/เครื่องเสียง)

- ตู้เก็บเอกสาร

- เครื่องถ่ายเอกสาร

- คอมพิวเตอร์ประจำศูนย์

- สมุดเยี่ยม/แฟ้มเอกสาร ฯลฯ

1.3.5 หน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือ

- โรงเรียน (เป็นกรรมการศูนย์ฯ)

- อบต.(งบประมาณ)

- นักวิชาการ (ในพื้นที่ และ นอกพื้นที่)

- ชุมชนอื่นๆ (แลกเปลี่ยน/ดูงาน)

- อื่นๆ เช่น อนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (ช่วยดูแลอุบัติเหตุตอนจัดค่าย)

1.4 กติกาในการจัดเก็บรายได้

ในเบื้องต้น ศูนย์เรียนรู้จะมีรายได้หลักจากการเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าชม โดยกรรมการ ศูนย์เรียนรู้ ได้ร่วมกันวางกติกาในเรื่องของอัตราค่าเข้าชม ซึ่งจะจัดเก็บตามต้นทุนที่ชุมชน และ ผู้ปฏิบัติงานต้องแบกรับภาระเท่านั้น โดยไม่แสวงหากำไรแต่ประการใด สำหรับอัตราค่าธรรมเนียม ต่างๆ แสดงดังตารางที่ 2 โดยทดลองใช้เกณฑ์นี้ เป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ พฤศจิกายน 2555 – เมษายน 2556

ตารางที่ 2 อัตราค่าธรรมเนียมในการศึกษาเยี่ยมชมชุมชน

กลุ่มผู้ดูงาน	ค่าสถานที่ (ต่อคณะ)	ค่าลงเรือ (ต่อลำ)	ค่าอาหาร+ค่าน้ำ (ต่อมือต่อคน)	ค่าที่พักโฮมสเตย์ (ต่อคนต่อคืน)
- หน่วยราชการ - เอกชน รัฐวิสาหกิจ บุคคล ทั่วไป	500 บาท	อย่างต่ำ 700 บาท (ขึ้นกับระยะทาง) [จำนวนเรือ 3 ลำ นั่ง ได้ลำละ 12 คน]	- 70 บาท กรณี อาหารธรรมดา (ไม่มีอาหารทะเล) - 100 บาทขึ้นไป ถ้ารวมอาหารทะเล	100 บาท
เยาวชน/ สถานศึกษา/ องค์กรอนุรักษ์	แล้วแต่ตกลง			
การจัดสรร งบประมาณ	เข้าบัญชีศูนย์เรียนรู้ชุมชน บ้านเป็ดใน <ul style="list-style-type: none"> ● ค่าตอบแทนวิทยากร บรรยายคนละ 200 บาท (ไม่เกิน 2 คน) ● ค่าตอบแทนวิทยากรลง ป่า คนละ 300บาท ● ค่าตอบแทนมัคคุเทศก์ น้อย ถ้ามี่ (200 บาท) ● ค่าทำความสะอาดครั้งละ 200 บาท ● ค่าน้ำค่าไฟ 150 บาทต่อ ครั้ง ● เครื่องเสียง 150 บาท ต่อครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> ● ค่าตอบแทน คนขับเรือ 200 บาท ● ค่าน้ำมัน ● ค่าบำรุงเรือ 	เข้ากลุ่มโฮมสเตย์	เข้ากลุ่มโฮมสเตย์

1.5 รายงานการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ

ประธานศูนย์เรียนรู้ฯ และ ฝ่ายการเงิน ได้ร่วมกันรายงานผลการดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ และรายได้เข้าสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ

ฝ่าย	หน้าที่หลัก	หน้าที่ต่อไป
ฝ่ายวิจัย	เก็บข้อมูล บันทึก วิเคราะห์ข้อมูล รายงานผล สื่อสาร แก้ไขปัญหา ประสานความช่วยเหลือกับ เครือข่าย	- ส่งข้อมูลงานวิจัยให้ฝ่ายสื่อ - ประชุมคิดโจทย์วิจัยของชุมชน/ (อนาคต /ปัญหาในปัจจุบัน) เครือข่าย
	มีนักวิจัยแกนหลักที่ทำหน้าที่จัดการความรู้ในแต่ละด้าน (ประสานกับนักวิจัยคนอื่นในกลุ่ม/ ให้ความรู้คนมาดูงาน ได้)	- ทำแผนข้อเสนอเพื่อของบประมาณ / - เป็นพี่เลี้ยงพัฒนานักวิจัยใหม่เป็น / วิทยาการชุมชน - พัฒนานักวิจัยรุ่นเยาว์
ผ่านอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และ วัฒนธรรม	เก็บบันทึกและรวบรวมภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เช่น ปลูกและทำยาสมุนไพร จักสาน ขนมอบาน กลองยาว ฯลฯ	- เก็บบันทึกข้อมูล - คิดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญา
	คิดโครงการ/ กิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญา เช่น ผลิตสื่อ/ แสดงวัฒนธรรมแก่ผู้ดูงาน/ ตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านสมุนไพร/ เชิญผู้รู้ไปเป็นวิทยากรในโรงเรียน	- ส่งเสริมบทบาทของเยาวชนในท้องถิ่น - เผยแพร่ผลงานสู่ชุมชนอื่น
	เน้นบทบาทเยาวชน ให้เข้ามาเรียนรู้ภูมิปัญญา	
ฝ่ายกิจกรรม เยาวชน	การทำค่ายเยาวชน	- อบรมมัคคุเทศก์น้อย
	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงโครงการ สอดแทรกการเรียน การสอนความรู้ชุมชนในโรงเรียน	- ดูแลและใช้ประโยชน์จากห้องเรียนรู้อะบบนิเวศโรงเรียนบ้านเปร็ดใน
	อบรมมัคคุเทศก์น้อย	- จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคน ระหว่างรุ่น
	ดูแลและใช้ประโยชน์จากห้องเรียนรู้อะบบนิเวศโรงเรียน บ้านเปร็ดใน	
ฝ่ายสื่อ	จัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนระหว่างรุ่น	
	เป็นคนกลางเก็บรวบรวมความรู้จากทุกฝ่าย โดยการนำ ความรู้จากงานวิจัย 3 ด้าน+ด้านอื่นๆ (สื่อถาวร)	- รวบรวมผลงานวิจัย เพื่อเผยแพร่ - ปรับปรุงสื่อให้มีความเหมาะสม
	ดูแลและพัฒนาสื่อของศูนย์เรียนรู้ ให้ข้อมูลทันสมัย ตลอดเวลา (เว็บไซต์/ วิทยุทัศน์/ แผ่นพับ/ ห้องนิทรรศการ ฯลฯ)	
	ประชาสัมพันธ์และสื่อสารในชุมชน/เครือข่าย (จดหมาย ข่าว/ หอกระจายข่าว) เช่น จดหมายข่าว (รูปแบบ - ไม่ ต้องหนา/ เสริมกับจดหมายข่าวของโรงเรียน/ มีโรงเรียน เป็นผู้สนับสนุน) และ บอร์ดดูงาน	

ผลการดำเนินงานจัดเก็บค่าบำรุงสถานที่ ในกรณีที่มีหน่วยงานเข้ามาเยี่ยมชมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของบ้านเป็ดในพบว่า จำนวนเงินนั้น เพียงพอที่จะบริหารจัดการสำหรับการทำความสะอาดสถานที่ต้อนรับ และ ค่าสาธารณูปโภค แต่อาจจะไม่เพียงพอสำหรับเป็นเงินทุนเพื่อใช้ในการทำงานด้านวิจัย และด้านสื่อ หรือกิจกรรมเยาวชน เนื่องจากในช่วงเวลาของการทดลองดำเนินงานและภายใต้กติกาการเก็บค่าบำรุงสถานที่เพียง 500 บาทต่อครั้ง มีจำนวนเงินสะสม (ภายหลังหักค่าใช้จ่าย และรวมเงินบริจาค) เท่ากับ 4,000 บาท (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 รายงานการเงินจากการทดลองดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

ว/ด/ป		คน	ค่าบำรุง สถานที่	รับ บริจาค	รายรับ รวม	ค่า น้ำ+ ไฟ	ค่าทำ สะอาด	รายจ่าย รวม	เงิน คงเหลือ
3 กย 55	เทศบาลตำบลท่าข้าม จะเข็งเฑรา	100							
4 กย 55	อบต. เทพกระบัตร จ.ภูเก็ต	35							
9 กย 55	คณะวนศาสตร์ ม. เกษตรศาสตร์								
11 กย 55	เครือข่ายงานวิจัยท้องถิ่น จ.ระนอง	35							
12 กย 55	สำนักงานอุทยานสิ่งแวดล้อม นานาชาติสิรินธร	35	200	2,000	2,200	150	-	150	2,050
14 กย 55	มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก	35							
10 ตค 55	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย(สกว.)		500		500	150	200	350	150
10 ตค 55	ประชุมศูนย์เรียนรู้		500	500	1,000	150	-	150	850
23-25 ตค 55	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)		500		500	150	200	350	150
25 ตค 55	ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน	23		1,000	1,000	150	200	350	650
22 ธค 55	วิทยาลัยรำไพพรรณี	30		500	500	150	200	350	150
	รวม		1,700	4,000	5,700	900	800	1,700	4000

2. การติดตามผลการดำเนินงานด้านโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้บ้านเปร็ดใน

นับตั้งแต่การทดลองดำเนินการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้บ้านเปร็ดในในช่วงเวลา 10 เดือน (เดือน ตุลาคม 2555- สิงหาคม 2556) ภายใต้โครงสร้างที่กำหนดโดยความเห็นชอบของชุมชนบ้านเปร็ดใน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้มีการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารศูนย์เรียนรู้ โดยแบ่งงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนนั้น จะเห็นได้ว่าในองค์ประกอบของคณะกรรมการ มีทั้งตัวแทนชุมชนที่มาจากกลุ่มต่างๆที่หลากหลายและหน่วยงาน/องค์กรภายนอก จึงเป็นโครงสร้างที่จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ มีความเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ได้ดี ทั้งนี้ในช่วงเวลาที่ผ่านมาของการทดลองบริหารจัดการของศูนย์เรียนรู้ ได้มีการดำเนินงานต่างๆ โดยกิจกรรมหลัก คือ การรับผู้สนใจมาศึกษาดูงาน โดยมีความรู้ในสามเรื่อง คือ ด้านพลังงานชุมชน ป่าชายเลนและการแก้ไขปัญหาคัดเซาะพื้นที่ชายฝั่ง โดยผู้ที่สนใจจะแจ้งความจำนงถึงความต้องการในแต่ละประเด็น ทั้งนี้จะประสานงานหน่วยงานกลาง คือ นายมานิช ผึ้งรัมย์ นายอำพร แพทย์ศาสตร์ และ นายอำนาจ ชุมฉิน เป็นผู้รับกลุ่มดูงานและประสานต่อไปยังฝ่ายต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำสื่อแนะนำกิจกรรมภายใต้ศูนย์ฯ ด้วยจดหมายข่าวและเวปไซค์ ซึ่งพบว่าการดำเนินงานเหล่านี้มีทั้งที่เป็นจุดแข็งที่ต้องรักษาไว้และมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องแก้ไขที่สำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 การติดต่อประสานงาน ได้มีการประสานการทำงานทั้งระหว่างบุคลากรภายในของศูนย์เรียนรู้ และระหว่างคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ กับหน่วยงาน/องค์กรภายนอกอื่นๆ โดยในส่วนของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องและเป็นไปอย่างราบรื่นดี ซึ่งเป็นจุดแข็งดั้งเดิมของชุมชนบ้านเปร็ดใน ที่ชุมชนมีจิตร่วมในการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมแรงอย่างเต็มที่ เมื่อมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ ก็ยังคงปฏิบัติเช่นเดิม โดยรูปแบบของการประสานงานเป็นไปแบบไม่เป็นทางการ คือผ่านการพูดคุยหรือทั้งระดับปัจเจกและระดับกลุ่มต่างๆ ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการประสานงานที่ดีกับภาคส่วนอื่นๆ ในชุมชน เช่น การได้รับความร่วมมือกับทางร้านค้าด้านข้างในการช่วยจัดสถานที่ และการทำความสะอาด อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการติดต่อประสานงานกับองค์กร/หน่วยงานภายนอกยังคงมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ ได้แก่

- ปัญหาด้านข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ที่เข้าเยี่ยมชมพื้นที่ เนื่องจากบางครั้งมีการแจ้งยอดที่ไม่ตรงกับจำนวนจริงของวันที่มาในพื้นที่ ทำให้มีปัญหาด้านการจัดเตรียมอาหารและสถานที่

- ปัญหาความชัดเจนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดูงาน ซึ่งทางศูนย์เรียนรู้ มีค่าใช้จ่ายหลายประการในการเตรียมงาน แต่ไม่กล้าที่จะแจ้งให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่มาศึกษาดูงานทราบ ทำให้บางครั้งผู้มาเยี่ยมชมให้เพียงของที่ระลึก ศูนย์เรียนรู้ จึงต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย

- ปัญหาการใช้พื้นที่ชุมชนบ้านเปร็ดในเป็นทางผ่าน โดยไม่ได้ตั้งใจจะมาศึกษาเยี่ยมชมอย่างแท้จริง จึงมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้จ่ายค่าเยี่ยมชมเพราะแหวะเพียงชั่วคราว (ประมาณครึ่ง/หนึ่งชั่วโมง) แต่ชุมชนต้องรับภาระเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่และการใช้บริการสาธารณะอื่นๆ และใน

บางกรณีต้องรับเป็นผู้ยินยอมเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้เป็นหลักฐานในการเบิกค่าใช้จ่ายแก่ทางราชการ

- ปัญหาความซ้ำซ้อนในการทำงาน เนื่องจากพื้นที่บ้านเป็ดในมีหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ให้ความสนใจที่จะร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ปัจจุบันมีทั้งสถาบันธรรมรัฐ RECOFTC และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตราด ฯลฯ ในขณะที่บุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ เป็นคนชุดเดียวที่ต้องทำงานกับหลายฝ่าย จึงมีการเสนอให้องค์กรที่เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันเพื่อให้สามารถบูรณาการการทำงานและลดความซ้ำซ้อนการทำงาน

2.2 ด้านบุคลากร จากองค์ประกอบของโครงสร้างศูนย์เรียนรู้ ที่มีบุคลากรหลากหลาย ทั้งในด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิและประสบการณ์ อีกทั้งยังมีจิตร่วมสาธารณะที่สูง ถือเป็นจุดแข็งที่ดีของศูนย์เรียนรู้ แต่เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้นมีอาชีพหลักด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นชาวนา ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ นักวิชาการ ฯลฯ ทำให้ในการร่วมทำงานภายใต้ศูนย์เรียนรู้ ของบุคลากรมีข้อจำกัดด้านเวลา บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมการทำงานได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันบุคลากรบางส่วนยังขาดความกระตือรือร้นในการร่วมแสดงความคิดเห็นและการทำงานเชิงรุกแม้ว่าจะยินดีและร่วมมืออย่างเต็มที่กำลังในงานที่ได้รับมอบหมาย การขับเคลื่อนงานของศูนย์เรียนรู้ จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำเป็นหลัก ซึ่งปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านมาโนช ผึ้งรัง เป็นประธานของศูนย์เรียนรู้ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบได้ดี มีการพัฒนาทักษะในการบริหาร และสามารถสร้างเครือข่ายในการทำงานได้ดี เพียงแต่ยังขาดการคิดวิเคราะห์และวางแผนการทำงานเชิงระบบ นอกจากนี้บุคลากรที่เป็นคนรุ่นใหม่ในคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ หลายคนมีความสามารถและมีศักยภาพที่จะพัฒนาการทำงานของศูนย์เรียนรู้ ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ที่ทันสมัยและมีทัศนคติเชิงบวกในการทำงานสาธารณะ หากในอนาคตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนการทำงาน ก็จะเป็นฐานกำลังที่ดีของชุมชนเป็ดในต่อไป

2.3 ด้านการจัดการอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ได้ใช้อาคารสหกรณ์เป็นที่ประชุมคณะกรรมการทั้งที่เป็นทางการตามวาระที่กำหนด และไม่เป็นทางการ รวมทั้งใช้เป็นที่ประชุมร่วมกับองค์กรภายนอกอื่นๆ ซึ่งไม่ค่อยได้รับความสะดวก เนื่องจากเป็นห้องที่เปิดโล่งและติดถนน จึงมีเสียงรบกวนในเวลาประชุมและมีฝุ่นละอองฟุ้งกระจายเป็นระยะๆ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ จึงมีแผนการที่จะต่อเติมห้องประชุมด้านหลังของอาคารอีกด้านหนึ่ง โดยจะใช้งบประมาณจากชุมชนพอเพียงจำนวน 4 แสนบาท สำหรับวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้ ซึ่งปัจจุบันมีหลายรายการ เช่น เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ แฟ้มเอกสาร โทรทัศน์ ฯลฯ ยังขาดการจัดระบบการบริหารที่ดีควรมีการจัดทำระบบข้อมูลครุภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้มีการทำงานที่เป็นระบบที่ดีต่อไป

2.4 การจัดทำสื่อสาธารณะ มีการจัดทำในรูปแบบของจดหมายข่าว จำนวน 8 ฉบับ โดยผู้เขียนหลักคือ นักวิจัยหลัก นักวิจัยชุมชน และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเป็ดใน และสถานีอนามัยห้วยน้ำขาว แจกจ่ายตามโรงเรียน องค์กรการบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัด แต่เนื่องจาก

